Talim Noktası.

6. Sınıf

Sosyal Bilgiler

İslam Medeniyetinin Ortak Mirasa Katkıları

3. Öğrenme Alanı: Ortak Mirasımız · Konu 04 · Konu Anlatımı

3. ÖĞRENME ALANI

İslam medeniyetinin ortak mirasa katkıları

Ortak Mirasımız · Konu 04

Bu konuda neler var?

1 İslam Medeniyetinin Dönemleri 4
2 Eğitim ve Hukuk Alanındaki Katkılar 6
3 Bilim Alanındaki Katkılar 9
4 Kültür, Sanat ve Mimari Alanındaki Katkılar 12
★ Konu Testi 16
★ Cevap Anahtarı 18

Matematik dersinde çözdüğünüz denklemler, bilgisayarların çalışmasını sağlayan algoritmalar, okuduğunuz kitapların kâğıdı ve hastanelerdeki tedavi yöntemleri… Bunların gelişiminde farklı medeniyetlerin emeği vardır. VII. yüzyıldan XIII. yüzyıla uzanan dönemde İslam medeniyeti de okullardan mahkemelere, gözlemevlerinden camilere kadar pek çok alanda bütün insanlığın paylaştığı bu mirası zenginleştirmiştir. Bu konuda bu katkıları kaynaklardan inceleyecek, alanlarıyla ilişkilendirecek ve günümüze etkileri hakkında çıkarımlar yapacaksınız.

Bu bölümde

- İslam medeniyetinin VII-XIII. yüzyıllar arasındaki dönemlerini tanıyacaksınız.
- İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına katkılarını kaynaklardan belirleyeceksiniz.
- Bu katkıları eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarıyla ilişkilendireceksiniz.
- Katkıların günümüze etkileri hakkında çıkarımlar yapacaksınız.

Anahtar kavramlar

medeniyet · ortak miras · hicret · suffe · küttâb · Medine Vesikası · Veda Hutbesi · kadı · tercüme · Beytülhikme · rasathane · hüsnühat · Endülüs

Etkinlik 1

Ön değerlendirme: Ne biliyorsunuz?

Doğru ifadelerin yanına **D**, yanlış ifadelerin yanına **Y** yazınız. Yanlış bulduğunuz ifadeyi düzelterek yeniden yazınız.

1. Hicri takvimin başlangıcı Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'den Medine'ye hicretidir.
2. Bir medeniyetin ortaya koyduğu eserler yalnızca o medeniyete ait insanları ilgilendirir.
3. Kâğıt, Avrupa'ya ulaşmadan önce İslam dünyasında yaygın olarak kullanılıyordu.
4. Farklı dillerdeki eserlerin başka bir dile çevrilmesi bilginin yayılmasını sağlar.
5. Kütüphanelerin yok edilmesi insanlığın ortak mirasını etkilemez.

Zorlandıysanız: Hicret 622'de gerçekleşmiş ve Hicri takvimin başlangıcı kabul edilmiştir. Bir medeniyetin bilim, sanat ve mimari eserleri bütün insanlığın ortak mirasıdır; kaybolmaları herkes için kayıptır. Müslümanlar kâğıdı VIII. yüzyılda kullanmaya başlamış ve kâğıt Endülüs üzerinden Avrupa'ya yayılmıştır.

Notlarım

1 İslam Medeniyetinin Dönemleri

İslamiyet VII. yüzyılın başında Arabistan'da doğdu. Hz. Muhammed (sav) 622'de Mekke'den Medine'ye **hicret** etti. Medine'de kurulan İslam toplumu kısa sürede büyüdü ve geniş bir coğrafyaya yayıldı. Bu süreçte İslam medeniyeti dört ana dönemde gelişti.

İslam medeniyetinin dönemleri

622	632	661	750	756	1258
Hicret: Medine'de İslam toplumu kurulur.	Dört Halife Dönemi başlar.	Emeviler Dönemi başlar.	Abbasiler kurulur; 762'de başkent Bağdat olur.	Endülüs Emevi Devleti kurulur.	Moğollar Bağdat'ı işgal eder.

Yıllar arasındaki uzaklıklar ölçekli değildir.

Müslümanlar fethettikleri bölgelerde Eski Yunan, İran ve Hint kültürleriyle karşılaştı. Bu kültürlerin birikimini korudular, Arapçaya çevirdiler ve kendi çalışmalarıyla geliştirdiler. Böylece İslam medeniyeti, farklı toplumların bilgisini bir araya getiren ve yeni eserler üreten bir merkez hâline geldi.

Tanım Medeniyet

Bir toplumun bilim, sanat, hukuk, mimari, eğitim ve yaşayış bakımından ulaştığı gelişmişlik düzeyinin ve ortaya koyduğu eserlerin bütününe medeniyet denir.

Ortak mirasa katkı alanları

İslam medeniyetinin katkıları

Eğitim Suffe, küttâb; cami ve medreselerde öğretim	**Bilim** Tercüme, Beytülhikme, rasathane, cebir, tıp	**Hukuk** Medine Vesikası, Veda Hutbesi, kadılık, başkadılık
Kültür Hicri takvim, kitap ve kütüphane geleneği, bayramlar	**Sanat** Hüsnühat, tezhip, cilt	**Mimari** Kubbetü's-Sahre, Emeviyye, Samerra ve Kurtuba camileri

Ne öğrendik?

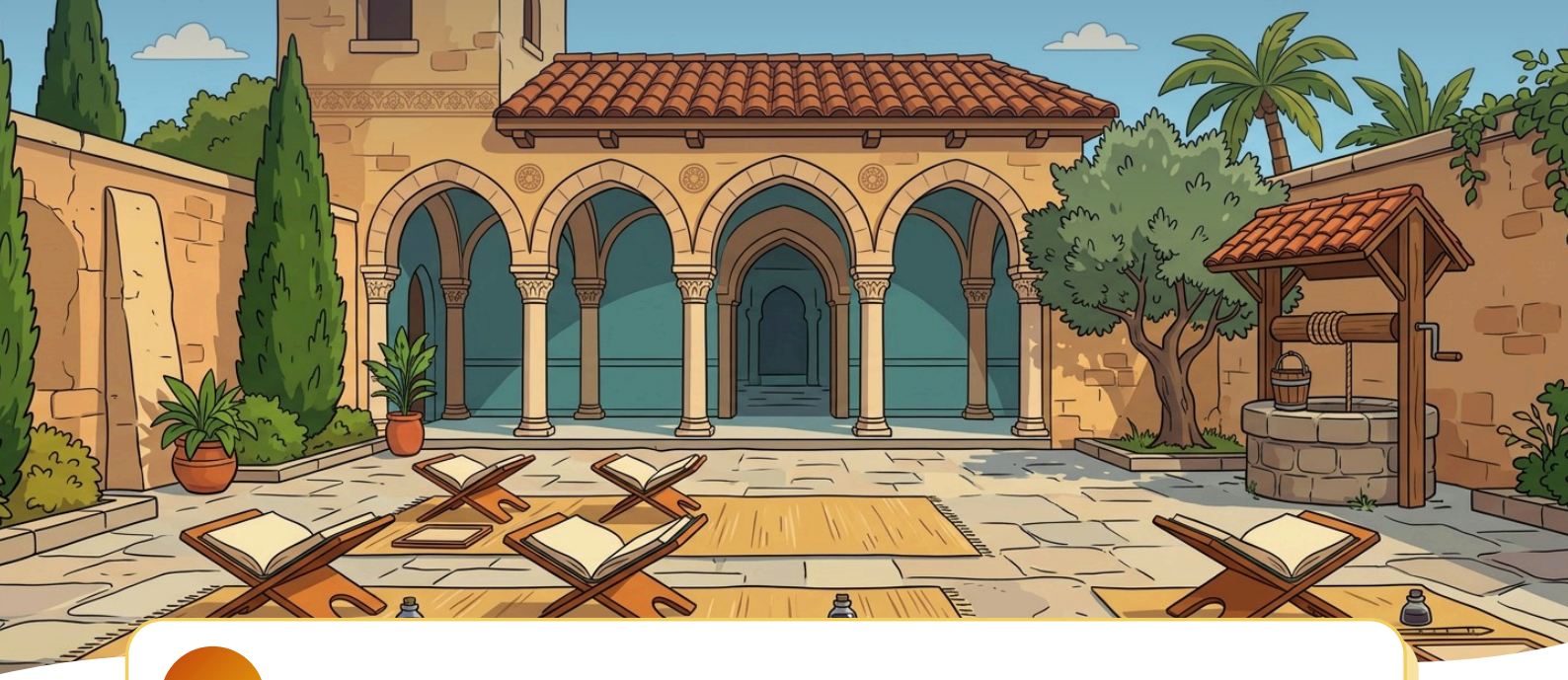
1. Hicret hangi yıl gerçekleşmiştir? Hicretin İslam tarihindeki önemi nedir?

2. Abbasiler başkenti hangi şehre taşımıştır?

3. Müslümanların farklı kültürlerle karşılaşması bilimin gelişimini nasıl etkilemiştir?

4. Aşağıdakilerden hangisi İslam medeniyetinin dönemlerinin doğru sıralanışıdır?
   A) Emeviler - Dört Halife - Abbasiler
   B) Dört Halife - Abbasiler - Emeviler
   C) Dört Halife - Emeviler - Abbasiler
   D) Abbasiler - Emeviler - Dört Halife

Notlarım

2 Eğitim ve Hukuk Alanındaki Katkılar

Eğitim. Hz. Muhammed (sav) ilme ve eğitime büyük önem verdi. Medine'de yapılan Mescid-i Nebevî'nin yanında **suffe** adı verilen bir bölüm oluşturuldu. Burada hem kimsesiz Müslümanlar barındı hem de Kur'an ve okuma yazma öğretildi. Suffe, İslam dünyasının ilk eğitim kurumlarından biri kabul edilir. Çocuklara temel eğitim veren okullara **küttâb** denirdi.

Örnek 1: Bilginin bedeli

Soru: Bedir Savaşı'ndan sonra okuma yazma bilen esirlerden her birinin on Müslümana okuma yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakılmasına karar verildi. Bu uygulamadan hangi çıkarımı yapabiliriz?

Çözüm: Esirler fidye yerine **bilgilerini** öğreterek özgürlüklerine kavuşmuştur. Bu uygulama, İslam toplumunda okuma yazma öğrenmenin ve bilginin yayılmasının ne kadar değerli görüldüğünü gösterir. Ayrıca bilginin kimden gelirse gelsin öğrenilmeye değer kabul edildiğini anlatır.

Dört Halife Döneminde de eğitime önem verildi. Hz. Osman Döneminde Kur'an-ı Kerim'in nüshaları çoğaltılarak İslam dünyasının büyük şehirlerine gönderildi. Emeviler Döneminde küttâbların sayısı arttı. Camiler, mescitler ve âlimlerin evleri birer eğitim merkezi hâline geldi.

Hukuk. Hicretten sonra Medine'de Müslümanlar, Yahudiler ve diğer topluluklar birlikte yaşıyordu. Bu toplulukların hak ve sorumluluklarını belirlemek için **Medine Vesikası** hazırlandı. Bazı düşünürler bu belgeyi insanlık tarihinin ilk yazılı anayasalarından biri olarak kabul eder.

Notlarım

Tanım Veda Hutbesi

Hz. Muhammed'in (sav) 632'deki Veda Haccı sırasında yaptığı konuşmadır. Bu hutbede bütün insanların eşit olduğu, kimsenin soyu ya da rengi nedeniyle üstün sayılamayacağı ve insanların can ve mal güvenliğinin dokunulmaz olduğu vurgulanmıştır.

Veda Hutbesi'nde dile getirilen ilkeler, 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile benzerlik gösterir. Dört Halife Döneminde Hz. Ömer, devlet işlerini düzenlemek için **divan** teşkilatını kurdu, devlet hazinesi olan **beytülmal**i de düzenli bir kurum hâline getirdi. Şehirlere yargı işlerini yürüten **kadılar** atandı. Hicri takvim de bu dönemde kabul edildi. Abbasiler Döneminde kadıların başında bulunan **başkadılık** makamı oluşturuldu. Bu makam, adalet işlerinin tek merkezden düzenlenmesini sağladı.

Eğitim ve hukuk alanındaki kurumlar ve belgeler

	Dönemi	Katkısı
Suffe	Hz. Muhammed (sav) dönemi	Barınma, Kur'an ve okuma yazma öğretimi
Medine Vesikası	Hicretten sonra Medine	Farklı toplulukların hak ve sorumluluklarını belirledi
Veda Hutbesi	632	İnsanların eşitliğini, can ve mal güvenliğini vurguladı
Divan ve beytülmal	Hz. Ömer dönemi	Devlet işlerini ve hazineyi düzenledi
Başkadılık	Abbasiler dönemi	Adalet işlerini tek merkezden düzenledi

Ne öğrendik?

1. Suffe nedir? Neden önemlidir?

2. Medine Vesikası hangi ihtiyaçtan doğmuştur?

3 Veda Hutbesi'ndeki hangi ilkeler günümüzde insan hakları için de önemlidir?

4 Hz. Ömer Döneminde devlet gelirlerinin toplandığı ve harcamaların yapıldığı kurum aşağıdakilerden hangisidir?

A) Suffe
B) Küttâb
C) Beytülmal
D) Rasathane

Hak ve eşitlik ilkelerini dile getiren üç metin

Medine Vesikası hazırlanır.

Veda Hutbesi okunur.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ilan edilir.

Yıllar arasındaki uzaklıklar ölçekli değildir.

Notlarım

3 Bilim Alanındaki Katkılar

Emeviler Döneminde tıp, kimya ve astronomiyle ilgili bazı eserler Arapçaya çevrilmeye başlandı. Abbasiler Döneminde bu **tercüme** çalışmaları büyük bir hız kazandı.

Tanım Beytülhikme

Abbasiler Döneminde Bağdat'ta kurulan bilim ve tercüme merkezidir. Adı "bilgelik evi" anlamına gelir. Burada farklı dinlerden ve bölgelerden gelen bilginler Yunan, İran ve Hint eserlerini Arapçaya çevirmiş; matematik, tıp, astronomi ve felsefe alanlarında yeni eserler yazmıştır.

Bilginin yolculuğu

Eski kaynaklar	Tercüme	Geliştirme	İspanya	Avrupa
Yunan, İran ve Hint eserleri	Beytülhikme'de Arapçaya çevrilir.	Gözlem ve deneyle yeni eserler yazılır.	Eserler Latinceye çevrilir.	Okullarda ders kitabı olarak okutulur.

Müslüman bilginler çevirdikleri eserlerle yetinmedi; gözlem ve deneyle yeni bilgiler üretti. Abbasiler Döneminde Bağdat ve Şam'da İslam dünyasının ilk **rasathaneleri** kuruldu. Bu gözlemevlerinde Güneş, Ay, gezegenler ve yıldızlar incelendi. Büyük şehirlerde hastaneler açıldı ve hekimler burada hem hasta tedavi etti hem de öğrenci yetiştirdi.

HAREZMÎ

Beytülhikme'de çalışan matematikçidir. Cebir biliminin adı onun kitabından gelir; algoritma sözcüğü de onun adından türemiştir.

İBN-İ SİNA

Hekim ve düşünürdür. el-Kânûn fi't-Tıb adlı eseri yüzyıllar boyunca hem İslam dünyasında hem Avrupa'da ders kitabı olarak okutulmuştur.

KÂĞIT

Müslümanlar VIII. yüzyılda kâğıt yapmayı öğrendi. Kâğıt, Endülüs üzerinden Avrupa'ya yayılarak bilginin hızla çoğaltılmasını sağladı.

Örnek 2: Bir kitabın yolculuğu

Soru: İbn-i Sina'nın el-Kânûn fi't-Tıb adlı eseri Latinceye çevrilmiş ve Avrupa'daki tıp okullarında yüzyıllarca okutulmuştur. Bu bilgiden İslam medeniyetinin ortak mirasa katkısıyla ilgili hangi çıkarımlar yapılabilir?

Çözüm: Bir medeniyette üretilen bilgi çeviri yoluyla başka toplumlara ulaşmış ve onların gelişimine **katkı sağlamıştır**. Bilim, bir toplumun tek başına ürettiği bir şey değildir; medeniyetler birbirinden öğrenerek ilerler. Bu nedenle İbn-i Sina'nın eseri yalnızca Müslümanların değil, bütün insanlığın ortak mirasıdır.

Ne öğrendik?

1. Tercüme çalışmalarının bilime katkısı nedir?

2. Beytülhikme'de hangi çalışmalar yapılmıştır?

3. Kâğıdın yaygınlaşması bilginin yayılmasını nasıl etkilemiştir?

4 “Matematikte kullandığımız cebir sözcüğü, Beytülhikme’de çalışan bir bilginin kitabından gelir.” Bu bilgi aşağıdaki bilginlerden hangisiyle ilgilidir?

A) İbn-i Sina
B) Harezmî
C) Hz. Ömer
D) Abdülmelik

Bilim alanındaki katkıların özeti

	Alanı	Katkısı
Harezmî	Matematik	Cebir kitabını yazdı; algoritma sözcüğü adından türedi
İbn-i Sina	Tıp	el-Kânûn fi’t-Tıb yüzyıllarca ders kitabı olarak okutuldu
Beytülhikme	Tercüme ve bilim	Eserler Arapçaya çevrildi, yeni eserler yazıldı
Rasathaneler	Astronomi	Güneş, Ay, gezegenler ve yıldızlar incelendi

Notlarım

4 Kültür, Sanat ve Mimari Alanındaki Katkılar

Kültür ve sanat. Kitaplar İslam medeniyetinde yalnızca içerdikleri bilgilerle değil, yazıları, süslemeleri ve ciltleriyle de değer kazandı. Güzel yazı sanatı **hüsnühat**, kitapları altın ve boyalarla süsleme sanatı **tezhip** ve kitap ciltleme sanatı **cilt** bu dönemde gelişti. Emevi halifesi Abdülmelik Döneminde ilk İslam paraları basıldı ve Arapça devletin resmî dili oldu. Ramazan ve Kurban bayramları, insanları bir araya getiren ortak kutlamalar olarak toplum hayatında önemli bir yer tuttu.

Tanım Hüsnühat

Yazıyı belli kurallara göre güzel yazma sanatına hüsnühat denir. Hüsnühat kitaplarda, camilerde ve levhalarda kullanılmış ve İslam medeniyetinin önemli sanat dallarından biri olmuştur.

Mimari. Cami, şehrin merkezini oluşturan en önemli yapıydı. Camilerin çevresinde çarşılar, hamamlar ve medreseler yer aldı. Bu dönemden günümüze ulaşan eserlerden bazıları şunlardır:

Eser	Bulunduğu yer	Dönem
Mescid-i Nebevî	Medine	Hz. Muhammed (sav)
Kubbetü's-Sahre	Kudüs	Emeviler
Emeviyye Camii	Şam	Emeviler
Samerra Ulu Camii ve sarmal minaresi	Samerra	Abbasiler
Kurtuba Ulu Camii	Kurtuba (İspanya)	Endülüs Emevileri

Örnek 3: Endülüs'ün izleri

Soru: Kurtuba Ulu Camii 1984'te UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır. Endülüs'te kurulan kütüphanelerde çeviri çalışmaları yapılmış, bazı Arapça kelimeler İspanyolcaya geçmiştir. Bu bilgilerden Endülüs Emevilerinin ortak mirasa katkısıyla ilgili hangi çıkarım yapılabilir?

Çözüm: Endülüs, İslam dünyası ile Avrupa arasında bir **köprü** görevi görmüştür. Burada üretilen bilgi, sanat ve mimari eserler Avrupa'yı etkilemiştir. Kurtuba Ulu Camii'nin UNESCO listesinde yer alması, bu mirasın bütün insanlık için değerli kabul edildiğini gösterir.

Dünden bugüne katkılar

	Dün (VII-XIII. yüzyıllar)	Bugün
Matematik	Harezmî'nin cebir kitabı	Matematikte cebir, bilgisayarda algoritma
Astronomi	Bağdat ve Şam rasathaneleri	Gözlemevleri ve uzay araştırmaları
Eğitim	Suffe, küttâb, Beytülhikme	Okullar, kütüphaneler, araştırma merkezleri
Hukuk	Veda Hutbesi'nde eşitlik, can ve mal güvenliği	İnsan hakları belgelerinde aynı ilkeler
Tıp	Hastaneler, İbn-i Sina'nın el-Kânûn'u	Hastanelerde tedavi ve tıp eğitimi
Sanat	Hüsnühat, tezhip, cilt	Yaşatılan geleneksel sanatlarımız

Ortak miras kolayca kaybolabilir. 1258'de Moğollar Bağdat'ı işgal ettiğinde kütüphaneler yıkıldı ve binlerce kitap yok edildi. Bu, yalnızca İslam dünyasının değil bütün insanlığın kaybıdır. Bugün de ortak mirası korumak hepimizin görevidir. Örneğin 2023 depremlerinde yıkılan ve Anadolu'nun ilk camilerinden biri kabul edilen Antakya'daki Habib-i Neccar Camii için aslına uygun yeniden yapım çalışmaları başlatılmıştır.

Bağlantı: Rakamların yolculuğu

Bugün kullandığımız 0, 1, 2, 3 … rakamları Hindistan'da ortaya çıkmış, Müslüman bilginler aracılığıyla geliştirilmiş ve Avrupa'ya ulaşmıştır. Harezmî'nin hesaplama üzerine yazdığı kitap Latinceye çevrildiğinde Avrupalılar bu sayı sistemini öğrendi. Bu yüzden Avrupa'da bu rakamlara "Arap rakamları" denir. Sıfırın kullanılması toplama, çıkarma ve çarpma işlemlerini kolaylaştırmıştır.

Etkinlik 2

Görev kartı: Uzman grupları

Sınıf altı kişilik gruplara ayrılır. Her gruptaki öğrenciler eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarından birini seçer.

1. Aynı alanı seçen öğrenciler uzman grubu olarak bir araya gelir ve o alandaki katkıları kaynaklardan araştırır.
2. Uzman grupları buldukları katkıları dönemleriyle birlikte bir tabloya yazar.
3. Her öğrenci kendi grubuna döner ve öğrendiklerini arkadaşlarına anlatır.
4. Grup, altı alandaki katkılarla bir pano hazırlar ve her katkının günümüze etkisini bir cümleyle yazar.
5. Grup sözcüsü panoyu sınıfa tanıtır.

★ PUANLAMA ANAHTARI

Ölçüt	Tam (3)	Kısmen (2)	Henüz değil (1)
Araştırma	Alanındaki katkılar güvenilir kaynaklardan bulunmuş	Katkılar eksik	Araştırma yok
İlişkilendirme	Katkılar doğru alan ve dönemle eşleştirilmiş	Bazı eşleştirmeler hatalı	Eşleştirme yok
Çıkarım	Her katkının günümüze etkisi açıklanmış	Bazı etkiler açıklanmış	Çıkarım yok
Paylaşım	Bilgiler gruba ve sınıfa anlaşılır biçimde aktarılmış	Kısmen anlaşılır	Paylaşım yok

Tuzağa düşme!

Yanılgı avı: İslam medeniyeti ve ortak miras

- ✗ “Müslümanlar yalnızca eski eserleri çevirmiştir.” → ✓ Çevirdikleri eserleri geliştirmiş, cebir ve tıp gibi alanlarda **yeni eserler** yazmışlardır.
- ✗ “İslam medeniyetinin katkıları yalnızca din alanındadır.” → ✓ Katkılar eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimariyi **birlikte** kapsar.
- ✗ “Bir medeniyetin eserleri yalnızca o medeniyete aittir.” → ✓ Bu eserler bütün insanlığın **ortak mirasıdır**.
- ✗ “Arap rakamları Araplar tarafından icat edilmiştir.” → ✓ Rakamlar Hindistan’da ortaya çıkmış, Müslüman bilginler aracılığıyla **Avrupa’ya ulaşmıştır**.
- ✗ “Bağdat’taki kütüphanelerin yıkılması yalnızca o şehri etkilemiştir.” → ✓ Yok olan kitaplar bütün insanlığın kaybıdır.

Ne öğrendik?

1. Hüsnühat, tezhip ve cilt sanatları hangi alanla ilgilidir?

2. Kurtuba Ulu Camii'nin UNESCO listesinde yer alması neyi gösterir?

3. 1258'de Bağdat'ta yaşanan olay ortak mirası nasıl etkilemiştir?

4. Aşağıdaki eser-dönem eşleştirmelerinden hangisi doğrudur?
   A) Kubbetü's-Sahre - Abbasiler
   B) Samerra Ulu Camii - Emeviler
   C) Kurtuba Ulu Camii - Endülüs Emevileri
   D) Mescid-i Nebevî - Abbasiler

Ortak mirasın kaybı ve korunması

	Ne oldu?	Ortak miras için anlamı
1258, Bağdat	Kütüphaneler yıkıldı, binlerce kitap yok edildi	Bilgi birikimi bütün insanlık için kayboldu
1984, Kurtuba	Kurtuba Ulu Camii UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alındı	Eser bütün insanlığın ortak mirası sayıldı
2023, Antakya	Habib-i Neccar Camii depremlerde yıkıldı; sonra aslına uygun yeniden yapım çalışmaları başlatıldı	Ortak miras yaşatılmak için korunur

Notlarım

Konu Testi

✓ Ne öğrendik?

Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz. Her sorunun doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Bir tarih kaynağında Emeviler Dönemiyle ilgili şu bilgiler yer alıyor: Çocuklara temel eğitim veren küttâbların sayısı artmış; camiler, mescitler ve âlimlerin evleri de birer eğitim merkezi olarak kullanılmıştır. Bu bilgilerden hangi çıkarım yapılabilir?
   A) Eğitim yalnızca saraydaki çocuklara verilirdi.
   B) Eğitim, okulların yanında farklı mekânlara da yayılmıştı.
   C) Bu dönemde okuma yazma öğrenmeye önem verilmezdi.
   D) Dersler yalnızca âlimlerin kendi ailelerine verilirdi.

2. Bir öğrenci iki metni karşılaştırıyor. Veda Hutbesi'nde (632) insanların soy bakımından birbirinden üstün tutulamayacağı dile getirilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde (1948) ise herkesin ırk, renk, dil ve din ayrımı yapılmadan bildirgedeki haklardan yararlanacağı belirtilmiştir. Bu karşılaştırmadan hangi sonuca ulaşılabilir?
   A) İnsanların eşitliği düşüncesi, aralarında yüzyıllar bulunan farklı metinlerde dile getirilmiştir.
   B) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Veda Hutbesi'nden önce ilan edilmiştir.
   C) Veda Hutbesi'nde yalnızca ticaretle ilgili kurallara yer verilmiştir.
   D) Eşitlik düşüncesi ilk kez XX. yüzyılda ortaya çıkmıştır.

3. Bağdat'taki Beytülhikme'de Yunan ve Hint eserleri Arapçaya çevriliyor, yıldızlar ve hastalıklar üzerine yeni kitaplar yazılıyordu. Buradaki çalışmalar en çok hangi alanla ilgilidir?
   A) Mimari
   B) Hukuk
   C) Bilim
   D) Ekonomi

4. Bir öğrenci, gökyüzü atlasında yer alan Aldebaran, Altair ve Vega gibi yıldız adlarının Arapça kökenli olduğunu öğreniyor. Bu bilgiden hangi çıkarım yapılabilir?
   A) Yıldızlar ilk kez Müslümanlar tarafından keşfedilmiştir.
   B) Arapça yalnızca astronomi alanında kullanılan bir dildir.
   C) İslam medeniyetinin astronomi çalışmaları günümüz bilim diline de yansımıştır.
   D) Avrupalı bilginler astronomiyle hiç ilgilenmemiştir.

5 Bir öğrenci, İslam medeniyetinde adaletin nasıl sağlandığını anlatan bir sunum hazırlıyor. Sunuma ekleyeceği aşağıdaki katkılardan hangisi hukuk alanıyla ilgilidir?

A) Samerra Ulu Camii'nin yapılması
B) Başkadılık makamının kurulması
C) Rasathanelerin kurulması
D) Tezhip sanatının gelişmesi

6 Bir öğrenci, İslam medeniyetinin ilk yüzyıllarına ait bir şehrin planını inceliyor. Planın ortasında büyük bir cami, caminin hemen çevresinde ise çarşı, hamam ve medrese yer alıyor. Bu plandan hangi çıkarım yapılabilir?

A) Şehir halkı yalnızca ibadet için bir araya gelirdi.
B) Eğitim yalnızca evlerde yapılırdı.
C) Çarşılar şehrin dışında, camiden uzak kurulurdu.
D) Cami, çevresindeki yapılarla birlikte şehir hayatının merkeziydi.

KENDİME NOT

Bu konuda	Evet	Kısmen	Henüz değil
İslam medeniyetinin dönemlerini sıralayabiliyorum.			
Eğitim ve hukuk alanındaki katkılara örnek verebiliyorum.			
Bilim alanındaki katkıları ve günümüze etkilerini açıklayabiliyorum.			
Kültür, sanat ve mimari eserlerini dönemleriyle eşleştirebiliyorum.			
Ortak mirasın korunmasının neden önemli olduğunu açıklayabiliyorum.			

Notlarım

Cevap Anahtarı

Ön Değerlendirme

1. **D.** Hicret 622'de gerçekleşmiş ve Hicri takvimin başlangıcı kabul edilmiştir.
2. **Y.** Bir medeniyetin eserleri bütün insanlığın ortak mirasıdır.
3. **D.** Müslümanlar kâğıdı VIII. yüzyılda kullanmaya başlamış, kâğıt daha sonra Avrupa'ya yayılmıştır.
4. **D.** Çeviri, bilginin başka toplumlara ulaşmasını sağlar.
5. **Y.** Kütüphanelerin yok edilmesi bütün insanlığın ortak mirasını etkiler.

1. İslam Medeniyetinin Dönemleri

1. 622'de. Hicretle Medine'de İslam toplumu kurulmuş ve Hicri takvim bu olayı başlangıç kabul etmiştir.
2. Bağdat'a.
3. Müslümanlar bu kültürlerin eserlerini çevirip geliştirmiş, böylece bilgi birikimi artmış ve yeni bilimsel çalışmalar yapılmıştır.
4. **C.** Dört Halife Dönemi 632'de, Emeviler 661'de, Abbasiler 750'de başlamıştır; sıralama bu kronolojiye uyar.

2. Eğitim ve Hukuk Alanındaki Katkılar

1. Mescid-i Nebevî'nin yanında, hem barınma hem de eğitim için oluşturulan bölümdür. İslam dünyasının ilk eğitim kurumlarından biridir.
2. Medine'de birlikte yaşayan farklı toplulukların hak ve sorumluluklarını belirleme ihtiyacından doğmuştur.
3. İnsanların eşitliği, ayrımcılık yapılmaması, can ve mal güvenliğinin dokunulmazlığı.
4. **C.** Beytülmal, Hz. Ömer Döneminde düzenlenen devlet hazinesidir; suffe ve küttâb eğitim kurumu, rasathane ise gözlemevidir.

3. Bilim Alanındaki Katkılar

1. Farklı dillerdeki bilgiler bir araya gelmiş, korunmuş ve geliştirilerek yeni eserlerin yazılmasına temel olmuştur.
2. Yunan, İran ve Hint eserleri Arapçaya çevrilmiş; matematik, tıp, astronomi ve felsefe alanlarında yeni eserler yazılmıştır.

3. Kâğıt ucuz ve kolay üretildiği için kitaplar daha hızlı çoğaltılmış, bilgi daha çok insana ulaşmıştır.
4. **B.** Cebir sözcüğü, Beytülhikme'de çalışan matematikçi Harezmî'nin kitabından gelir; İbn-i Sina hekimdir.

4. Kültür, Sanat ve Mimari Alanındaki Katkılar

1. Sanat alanıyla, özellikle kitap sanatlarıyla ilgilidir.
2. Bu eserin yalnızca bir ülkenin değil, bütün insanlığın ortak mirası olarak değerli kabul edildiğini gösterir.
3. Kütüphaneler yıkılmış, binlerce kitap yok olmuş; bu eserlerdeki bilgiler insanlık için kaybolmuştur.
4. **C.** Kurtuba Ulu Camii Endülüs Emevileri Dönemi eseridir; Kubbetü's-Sahre Emevi, Samerra Ulu Camii Abbasi, Mescid-i Nebevî Hz. Muhammed (sav) dönemi eseridir.

Konu Testi

1. **B.** Küttâbların çoğalması ve camilerle âlim evlerinin de eğitim yeri olması, eğitimin tek bir mekânla sınırlı kalmayıp topluma yayıldığını gösterir; diğer seçenekler bu bilgilerle çelişir.
2. **A.** Aralarında yüzyıllar bulunan iki metin de (632 ve 1948) insanlar arasında ayrım yapılmamasını dile getirir; Veda Hutbesi bildirgeden önce okunduğu için B ve D yanlıştır.
3. **C.** Tercüme, matematik, tıp ve astronomi çalışmaları yapılmıştır.
4. **C.** Arapça yıldız adlarının günümüzde de kullanılması astronomi çalışmalarının izini gösterir; diğer seçenekler bilgiden çıkarılamaz.
5. **B.** Başkadılık, adalet işlerini düzenleyen bir makamdır.
6. **D.** Çarşı, hamam ve medresenin caminin çevresinde toplanması, caminin ticaret, temizlik ve eğitimle birlikte şehir hayatının merkezi olduğunu gösterir; diğer seçenekler planla çelişir.

Notlarım